

24.10.2019

EOAK/2761/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Tarkastaja Peter Fagerholm

POLIISIN MENETTELY TUTKINNAN KESKEYTTÄMISESSÄ

1 KANTELU

Kantelija arvosteli rikosylikonstaapelin tekemää esitutinnan keskeyttämispäätöstä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Oulun poliisilaitoksen selvitys ja lausunto.

Lisäksi käytettävissäni on ollut jäljennös kantelussa tarkoitettusta rikosilmoituksesta ja tutkinnan keskeyttämispäätöksestä.

2.1

Tapahtumat ja selvitykset

Kantelija oli tehnyt rikosilmoituksen autonsa kolhimisesta. Kolhiminen oli tapahtunut hotellin parkkipaikalla, jossa kantelijan mukaan oli kameravalvonta. Kantelijan mukaan kameravalvonnasta olisi selvinnyt syyllinen ajoneuvo.

Rikosylikonstaapeli keskeytti esitutinnan 18.4.2019, koska ei ollut saatu selvitettyä tekijää, eikä asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä ollut saatavilla.

Rikosylikonstaapeli kertoo selvityksessään tutkijan olleen yhteydessä hotellin henkilökuntaan, joka oli ilmoittanut, ettei heillä ole aikaa katsoa tallennetta. Tarkka tapahtuma-aika ei ollut tiedossa kuin yhdeksän tunnin tarkkuudella. Rikosylikonstaapelin mukaan yhdeksän tunnin tallenteen katsominen olisi vienyt myös poliisilta kohtuuttomasti resursseja. Lisäksi mitään takeita siitä, että kolhiminen olisi näkynyt tallenteella, ei ollut olemassa, kuten ei sitäkään, että epäilty henkilö tai ajoneuvo olisi ollut tallenteelta tunnistettavissa. Rikosylikonstaapelin mukaan itsekriminointisuoja olisi lisäksi antanut mahdolliselle epäilylle mahdollisuuden kiistää teko.

Oulun poliisilaitoksen mukaan ottaen huomioon asian laatu sekä saatavissa olevan mahdollisen näytön hankkimisen aiheuttama työmäärä ja epävarmuus siitä, että tallenteesta on saatavilla merkityksellistä näyttöä, rikosylikonstaapelin tekemä keskeyttämispäätös on ollut oikea ja rikosylikonstaapelin harkintavallan rajoissa tehty ratkaisu.

3 RATKAISU

3.1

Lähtökohdat

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 3 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta saadaan sen aloittamisen jälkeen tutkinnanjohtajan päätöksellä keskeyttää, jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttava selvitystä ei ole saatavissa. Esitutkinnan keskeyttämisestä päätettäessä on erityisesti otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu. Pykälän 2 momentin mukaan esitutkintaa on jatkettava ilman aiheetonta viivytystä, kun edellytyksiä keskeyttämiselle ei enää ole.

Esitutkintalain 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Saman lainkohdan 2 momentin mukaan syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös päättää, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen tai jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin 1 momentissa mainitulla perusteella. Esitutkinnan lopettaminen edellyttää lisäksi, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.

3.2

Arviointi

Tutkinnan keskeyttämiseen päädytään yleensä silloin, kun näyttää, että tutkinnan loppuun saattaminen hyväksyttävästä syyistä huomattavasti viivästyy. Kysymys on useimmiten siitä, että todistusaineisto jutun päättämiseen ja/tai saattamiseksi syyttäjän syyteharkintaan on puutteellinen eikä uutta todistusaineistoa ole odotettavissa. Tyypillisin peruste on se, että epäiltyä rikosten tekijää ei ole saatu riittävästi tunnistetuksi tai kyetä tavoittamaan (ns. pimeä juttu).

Keskeyttämisen on perustuttava hyväksyttäviin syihin. Siitä ei saa muodostua tapa "päästä eroon" vähäisistä tai vaikeista jutuista. Arvioitaessa, milloin keskeyttämiseen voidaan päätyä, voidaan käsitykseni mukaan ottaa huomioon muun muassa, kuinka todennäköistä asiaan vaikuttavan lisäselvityksen saaminen asiaan on, kuinka suuren työmäärän se edellyttää ja milloin selvitystä ehkä olisi saatavissa. Esitutkinnan keskeyttämisestä päätettäessä olisi erityisesti otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu. Lain esitöissä (HE 222/2010 vp. s. 191) tästä todetaan, että rikoksen laadun huomioon ottaminen viittaisi ennen kaikkea siihen, että mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys, sitä kauemmin ja tehokkaammin selvitystä tekijästä ja rikoksesta tulisi pyrkiä hankkimaan ennen keskeyttämisspäätöksen tekemistä. Rikoksen laadulla on vaikutusta myös esimerkiksi siten, että keskeyttämisspäätöksen harkitsemisen yhteydessä voitaisiin varsinkin lievien rikosten kohdalla harkita myös toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten soveltamista.

Kuitenkin lähtökohtana on hallituksen esityksen mukaan se, että jos rikoksesta epäillään jotakuta tai jos on ainakin saatavissa selvitystä hänen henkilöllisyydestään tai tutkittavana olevasta rikoksesta muuten, asian käsittelyä tulisi jatkaa sen saattamiseksi päätökseen.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa on käsitykseni mukaan ollut varsin nopeasti ja helposti saatavilla valvontakameran tallenne. Tämä on ollut poliisin tiedossa jo kantelijan ilmoituksen perusteella. Minulla ei sinänsä ole mahdollista arvioida tarkasti, kuinka suuren työmäärän tallenteen taikka tallenteiden läpikäyminen olisi vaatinut. Käsitykseni mukaan tallenteen valikoivaan ja esimerkiksi nopeutettuun katseluun ei kuitenkaan olisi mennyt koko sitä yhdeksän tunnin aikaa, joka tapahtuman aikaväliksi oli ilmoitettu. Mielestäni valvontakameratallenteen olemassaolo on lähtökohtaisesti edellyttänyt esitutkinnan jatkamista.

On arvioitava tapauskohtaisesti, milloin keskeyttämispäätöstä tehtäessä voidaan olettaa, että olemassa oleva kameravalvontatallenne ei tuo näyttöä rikoksesta ja rikoksentekijästä, eli että se ei olisi ”asiaan vaikuttavaa”. Mielestäni tässä tapauksessa tällainen oletama olisi edellyttänyt esimerkiksi tietoa siitä, että kamera ei ollut suunnattu tapahtumapaikalle siten, että teko olisi ylipäänsä voinut tallentua, tai että tallenne ei ollut sen laatuinen, että sen perusteella voisi tunnistaa esimerkiksi henkilöitä taikka erottaa rekisteritunnuksia.

Tutkinnan keskeyttämistä nyt käsillä olevassa tapauksessa on voinut puoltaa muun muassa rikoksen laatu (vähäinen liikennerikkomus). Katson kuitenkin käytettävissäni olevan aineiston perusteella, että poliisi ei ole voinut kameratallenteeseen lainkaan tutustumatta tehdä johtopäätöstä, että asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa.

Sen sijaan asiassa on saattanut olla mahdollista katsoa, että tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen. Esitutkinnan lopettaminen tällä perusteella ei kuitenkaan kuulu poliisin toimivaltaan, vaan esitutkintalain 3 luvun 10 §:n mukaisesti syyttäjän toimivaltaan tutkinnanjohtajan esityksestä. Tässäkin tapauksessa rikosylikonstaapeli olisi voinut esittää syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista, mikäli hän katsoi, että edellytykset rajoittamiselle olivat olemassa.

Totean lopuksi, että rikosylikonstaapelin esille ottamalla itsekriminointisuojoilla, eli rikoksesta epäiltyä tai syytettyä suojaavalla säännöllä, jonka mukaan hänen ei tarvitse myötävaikuttaa oman syyllisyytensä selvittämiseen, ei nähdäkseni ole oikeudellista merkitystä arvioitaessa, ovatko tutkinnan keskeyttämisen edellytykset käsillä. Itsekriminointisuoja ei voi olla esteenä tai perusteena olla kuulustelematta epäiltyä taikka jatkaa muita mahdollisia tutkintatoimenpiteitä.

Saatan edellä lausutut käsitykseni rikosylikonstaapelin tietoon.

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.